

مقدمه

تاریخ باستان ایران حکایت از این دارد که اولین نظام‌های حقوقی در ایران مربوط به دوره ایلامی‌ها بوده است. یعنی دوره‌ای که قواعد حقوقی مدون نبوده و با اختراع خط، نظام‌نامه حقوقی مدون به وجود آمده است. شاید ریشه این نظام‌نامه حقوقی براساس تصمیمات حکومتی و یا عرف حاکم در جامعه بوده است. یعنی در آن دوره‌ها توافقات و قراردادهای براساس قوانینی چون قانون‌نامه حمورابی بوده که این قانون به عقود هم که شامل ازدواج، خرید و فروش و تجارت و مانند آن بوده پرداخته است. اما با تسلط و نفوذ مسلمانان در جامعه ایرانی و حاکم شدن کتاب آسمانی قرآن کریم و اخبار ائمه معصومین (ع) انقلابی فرهنگی در سرزمین ایران حاکم شد. به نحوی که در دوره صفویان فقه امامیه رسمیت یافت.

به عبارتی دستورات و آموزه‌های دینی در جامعه ایرانی عمومیت و حاکمیت یافت و این حکومت فرهنگ اسلامی نظام حقوقی ایران را تحت تأثیر خود قرار داد. تا جایی که احکام اسلامی در معاملات روزمره تجاری، جایگاه ویژه‌ای پیدا کرد. شاید یکی از کتب معروف اسلامی که تأثیر زیادی بر سیستم حقوقی ایران در آن دوره داشت، کتاب شرایع الاسلام شیخ نجم‌الدین جعفر محقق حلی بود و کتب دیگری همچون مکاسب المحرمه و یا لمعه دمشقیه و شرح آن در تدوین قانون مدنی ایران سهم بسزایی داشت.

با این وصف مقررات عقود و توافقات مردم از یک عرف و فرامین پادشاهی تبدیل به یک سلسله دستورات الهی شد که منبع آن قرآن کریم است که امروزه به آن آیات الاحکام گویند و در دانشکده‌های حقوق به عنوان یک واحد درسی شناخته می‌شود. آیات الاحکام، آیاتی از قرآن کریم است که دستورات خداوند متعال را به صورت شفاف و محکم به بندگان ابلاغ کرده است. بخشی از این دستورات مربوط به مقررات و آداب توافقات بین مردم است که به هر یک نام به خصوصی داده شده است. برای مثال خرید و فروش تحت عنوان بیع آمده است و یا سایر توافقات که احکام و دستورات آن مورد خطاب بندگان می‌باشد، به یک عنوان مانند اجاره، صلح

و دین و غیره سرتیتز قانون مدنی ایران قرار گرفته است. یعنی در قانون مدنی آن‌ها را نام‌گذاری کرده و شرایط و احکام آن را مفصلاً ماده‌بندی کرده است که به آن عقود معین گویند و هر توافقی خارج از این عقود که دستورات مستقیم و شفاف خداوند است تحت عنوان عقود غیرمعین نام‌گذاری شده است که تعداد آن‌ها می‌تواند بنا بر مقتضیات زمان و مکان و موضوع غیرشمارشی باشد در هر صورت عقود را به طور کلی از حیث تعیین یا عدم تعیین احکام و شرایط به دو دسته معین و غیرمعین تقسیم نموده‌اند که در این نوشتار ضمن توضیح مختصری در کلیات به صورت مفصل‌تر به عقود معین خواهیم پرداخت.

فهرست مطالب

کلیات	۱۳
طرح بحث	۱۳
۱- وقایع حقوقی	۱۴
۲- اقسام وقایع حقوقی	۱۴
۳- اعمال حقوقی	۱۶
۴- اقسام اعمال حقوقی	۱۶
۵- عقد	۱۷
۶- تئوری های موازی با عقد	۱۹
۷- شرایط اساسی تشکیل عقد	۲۲
۸- اقسام عقود از دیدگاه قانون مدنی	۳۰
۹- انواع عقود از دیدگاه حقوقدانان	۳۳
عقد بیع	۳۹
۱- عقد بیع	۳۹
۲- تئوری های موازی عقد بیع	۴۰
۳- انواع بیع	۴۲
۴- شرایط عقد بیع	۴۶
۵- آثار بیع	۵۰
۶- اختیارات و احکام راجعه به آن	۵۴
عقد اجاره	۶۵
۱- اجاره	۶۵
۲- شرایط صحت عقد اجاره در قانون مدنی	۶۷

- ۳- شرایط صحت عقد اجاره در منابع شرعی ۶۸
- ۴- شرایط عمومی عقد اجاره ۶۹
- ۵- شرایط اختصاصی عقد اجاره ۶۹
- ۶- حقوق و تکالیف مؤجر ۷۱
- ۷- حقوق و تکالیف مستأجر ۷۳
- ۸- بطلان اجاره ۷۵
- ۹- انحلال عقد اجاره ۷۶
- ۱۰- انواع عقد اجاره ۷۹
- عقد مزارعه ۸۵
- ۱- عقد مزارعه ۸۵
- ۲- ماهیت مزارعه ۸۵
- ۳- شرایط عمومی عقد مزارعه ۸۶
- ۴- شرایط اختصاصی عقد مزارعه ۸۶
- ۵- انحلال عقد مزارعه ۸۷
- ۶- بطلان عقد مزارعه ۸۸
- عقد مساقات ۸۹
- ۱- مساقات ۸۹
- ۲- ماهیت مساقات ۸۹
- ۳- شرایط عقد مساقات ۹۰
- ۴- انحلال عقد مساقات ۹۰
- عقد مضاربه ۹۱
- ۱- عقد مضاربه ۹۱
- ۲- ماهیت عقد مضاربه ۹۱
- ۳- شرایط اختصاصی عقد مضاربه ۹۲
- ۴- حقوق و تکالیف مالک (سرمایه گذار) ۹۳
- ۵- حقوق و تکالیف مضارب (عامل) ۹۳

۹۵	۶- انفساخ عقد مضاربه
۹۶	۷- بطلان عقد مضاربه
۹۷	عقد جعاله
۹۷	۱- عقد جعاله
۹۷	۲- اجاره بر عمل
۹۸	۳- ماهیت عقد جعاله
۹۸	۴- شرایط عقد جعاله
۹۹	۵- فسخ عقد جعاله
۱۰۰	۶- بطلان عقد جعاله
۱۰۱	عقد شرکت
۱۰۱	۱- عقد شرکت
۱۰۲	۲- انواع شرکت
۱۰۶	۳- انواع شرکت از دیدگاه حقوقدانان
۱۰۶	۴- شرایط عقد شرکت
۱۱۰	۵- تقسیم اموال شرکت
۱۱۳	عقد ودیعه
۱۱۳	۱- عقد ودیعه
۱۱۳	۲- ماهیت عقد ودیعه
۱۱۴	۳- شرایط عقد ودیعه
۱۱۶	۴- حقوق و تعهدات امین یا مستودع
۱۲۳	۵- حقوق و تعهدات امانت‌گذار
۱۲۵	عقد عاریه
۱۲۵	۱- عقد عاریه
۱۲۵	۲- ماهیت عقد عاریه
۱۲۶	۳- شرایط عقد عاریه
۱۲۹	عقد قرض

- ۱- عقد قرض ۱۲۹
- ۲- ماهیت عقد قرض ۱۳۰
- ۳- شرایط عقد قرض ۱۳۰
- ۴- حقوق و تکالیف مقرض ۱۳۲
- ۵- حقوق و تکالیف مقترض ۱۳۲
- قمار و گروبندی ۱۳۵
- ۱- قمار و گروبندی ۱۳۵
- عقد و کالت ۱۳۷
- ۱- عقد و کالت ۱۳۷
- ۲- ماهیت عقد و کالت ۱۳۸
- ۳- شرایط عقد و کالت ۱۳۹
- ۴- موضوع و کالت ۱۴۰
- ۵- حقوق و تکالیف وکیل ۱۴۱
- ۶- حقوق و تکالیف موکل ۱۴۳
- ۷- فسخ عقد و کالت ۱۴۴
- ۸- مرتفع شدن عقد و کالت ۱۴۴
- عقد ضمان ۱۴۵
- ۱- عقد ضمان ۱۴۵
- ۲- ماهیت عقد ضمان ۱۴۶
- ۳- شرایط اختصاصی عقد ضمان ۱۴۷
- ۴- اثر ضمان بین ضامن و مضمون له ۱۴۸
- ۵- اثر ضمان بین ضامن و مضمون عنه ۱۴۹
- ۶- اثر ضمان بین ضامن ها ۱۵۱
- ۷- حقوق و تکالیف ضامن ۱۵۲
- ۸- حقوق و تکالیف مضمون عنه ۱۵۴
- ۹- حقوق و تکالیف مضمون له ۱۵۵

۱۵۶ ۱۰- بطلان عقد ضمان
۱۵۷ عقد حواله
۱۵۷ ۱- عقد حواله
۱۵۸ ۲- ماهیت عقد حواله
۱۵۸ ۳- شرایط عقد حواله
۱۶۰ ۴- فسخ
۱۶۰ ۵- بطلان
۱۶۱ عقد کفالت
۱۶۱ ۱- کفالت
۱۶۱ ۲- ماهیت عقد کفالت
۱۶۲ ۳- انواع کفالت
۱۶۲ ۴- شرایط عقد کفالت
۱۶۳ ۵- حقوق و تکالیف کفیل
۱۶۴ ۶- حقوق تکالیف مکفول له
۱۶۵ ۷- براءت کفیل
۱۶۷ عقد صلح
۱۶۷ ۱- عقد صلح
۱۶۷ ۲- شرایط عقد صلح
۱۶۹ ۳- ماهیت عقد صلح
۱۶۹ ۴- اقسام عقد صلح
۱۷۰ ۵- فسخ
۱۷۰ ۶- بطلان عقد صلح
۱۷۱ عقد رهن
۱۷۱ ۱- عقد رهن
۱۷۲ ۲- ماهیت عقد رهن
۱۷۲ ۳- شرایط عمومی عقد رهن

- ۴- حقوق و تکالیف راهن ۱۷۳
- ۵- حقوق و تکالیف مرتهن ۱۷۴
- ۶- فسخ عقد رهن ۱۷۶
- ۷- بطلان عقد رهن ۱۷۶
- عقد هبه ۱۷۷
- ۱- عقد هبه ۱۷۷
- ۲- شرایط عمومی عقد هبه ۱۷۷
- ۳- شرایط اختصاصی عقد هبه ۱۷۸
- ۴- انواع هبه ۱۷۸
- ۵- حقوق و تکالیف واهب ۱۷۹
- ۶- حقوق و تکالیف متهب ۱۸۰
- ۷- بطلان هبه ۱۸۰
- عقد نکاح ۱۸۱
- ۱- عقد نکاح ۱۸۱
- ۲- اقسام نکاح ۱۸۲
- ۳- خواستگاری ۱۸۲
- ۴- نامزدی ۱۸۳
- ۵- شرایط ازدواج ۱۸۵
- ۶- حقوق و تکالیف زوجین ۱۸۸
- ۷- انحلال عقد نکاح ۱۹۱
- فهرست منابع ۱۹۷